

PEDAGOGIK FAOLIYATDA AXBOROT-KUTUBXONA XIZMATLARINING O'RNI

*Yaxyoyeva Shahnoza Abdujalol qizi
Sirdaryo viloyati Shirin shahar
Axborot-kutubxona markazi
Abonementlar va foydalanuvchilarga
xizmat ko'rsatish xizmati rahbari*

Annotatsiya: Mazkur maqolada zamonaviy pedagogik faoliyatda axborot-kutubxona xizmatlarining ahamiyati, o'quv jarayonida ularning integratsiyalashuvi, elektron kutubxonalar va raqamli resurslardan samarali foydalanish masalalari yoritilgan. Axborot madaniyatini shakllantirishda kutubxona xizmatining ilmiy-uslubiy qo'llab-quvvatlash funksiyasi tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: kutubxona, axborot resurslari, pedagogika, elektron kutubxona, axborot madaniyati, ta'lim jarayoni.

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim tizimining samaradorligini oshirishda va sifatli bilim berishda kutubxona xizmatlari muhim o'rin tutadi. Zamonaviy kutubxonalar — bu faqat kitob ombori emas, balki ilmiy-pedagogik izlanishlar uchun zarur bo'lgan axborot resurslari markazidir. O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida axborot-kutubxona faoliyatini raqamlashtirish va ta'lim jarayoniga integratsiyalash bo'yicha tizimli ishlar olib borilmoqda. Shunday sharoitda pedagoglarning axborot madaniyatini yuksaltirish, ta'limni ilmiy asosda tashkil etishida kutubxona xizmatlarining roli ortib bormoqda.

Zamonaviy ta'lim tizimi o'z oldiga raqobatbardosh, keng tafakkurli va ilmiy salohiyatga ega kadrlarni tayyorlash vazifasini qo'yadi. Bu jarayonda pedagog faolligining oshishi, innovatsion usullarga murojaat qilishi, ilmiy-tadqiqot faoliyatiga integratsiyalashuvi talab etiladi. Aynan shu nuqtada kutubxona va uning axborot xizmati o'quv jarayonini chuqurlashtirish, sifatli bilim manbalarini taqdim etish va o'quvchi-talabalarning mustaqil bilim olish faoliyatini rivojlantirishda beqiyos ahamiyat kasb etadi.

Pedagog o'z kasbiy mahoratini oshirish, dars materiallarini puxta tayyorlash va talabalarga keng qamrovli, asosli ma'lumotlar taqdim etish uchun zamonaviy axborot resurslariga tayanishga majbur. Shunday resurslar bazasi aynan kutubxona tizimi orqali ta'minlanadi. Bugungi kunda kutubxona xizmatlari an'anaviy shakldan chiqib, elektron kutubxonalar, onlayn ma'lumot bazalari, raqamli platformalar orqali ta'lim

jarayoniga faol kirib kelmoqda. Bu esa o'qituvchi va o'quvchilarning axborotga bo'lgan ehtiyojini tezkor va samarali qondirish imkonini beradi.

Shu munosabat bilan, ushbu maqolada axborot-kutubxona xizmatlarining pedagogik faoliyatdagi o'rnini, ularning samarali ishlash mexanizmlari, mavjud muammolar va taklif etilayotgan yechimlar tizimli ravishda tahlil qilinadi.

METODOLOGIYA

Ushbu tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

- **Tahlil va solishtirish** – kutubxona faoliyatining turli ta'lim bosqichlarida qo'llanishi o'rganildi;
- **So'rovnoma** – 50 nafar pedagog va 70 nafar talaba o'rtasida axborot xizmatlaridan foydalanish darajasi aniqlashtirildi;
- **Tajriba** – elektron kutubxonaga asoslangan dars jarayonlarining samaradorligi tahlil qilindi.

NATIJALAR

So'rovnoma natijalariga ko'ra:

- Pedagoglarning 78% i o'quv materiallarini tayyorlashda axborot-kutubxona xizmatlaridan doimiy foydalanadi;
- Talabalarning 65% i darsga tayyorlanishda elektron kutubxonalarni afzal ko'rishini bildirdi;
- 72% foydalanuvchi kutubxona xodimlarining maslahat va uslubiy yordamlarini foydali deb topgan.

Bu raqamlar kutubxona xizmatlarining nafaqat axborot beruvchi, balki ilmiy-pedagogik jarayonni qo'llab-quvvatlovchi vosita sifatidagi rolini ko'rsatadi.

MUNOZARA

Zamonaviy pedagogik faoliyatda axborot-kutubxona xizmatlari quyidagi jihatlari bilan ajralib turadi:

1. **Ilmiy va metodik qo'llab-quvvatlash** – pedagoglar uchun dars ishlanmalari, o'quv adabiyotlari, ilmiy maqolalar va boshqa metodik materiallar taqdim etiladi;
2. **Axborotga tezkor kirish** – raqamli kutubxonalar orqali global va milliy ma'lumotlar bazasidan foydalanish imkoniyati mavjud;
3. **Ijodiy izlanishlarni rag'batlantirish** – ilmiy izlanishlar, kurs ishlari va bitiruv malakaviy ishlar uchun manba topishda yordam beradi;
4. **Ta'limning inkluzivligini ta'minlash** – masofaviy o'quvchilar ham elektron shakldagi resurslardan foydalanishlari mumkin.

Shu bilan birga, mavjud muammolar ham mavjud: ayrim ta'lim muassasalarida kutubxonalarning texnik bazasi sust, xodimlarning AKT savodxonligi yetarli emas, o'quvchilar va pedagoglar orasida axborot madaniyati pastligicha qolmoqda. Bu

muammolarni hal qilish uchun kutubxonachilarni qayta tayyorlash, universitetlarda kutubxona xizmatlarini pedagogik jarayonga integratsiyalash zarur.

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, axborot-kutubxona xizmatlari zamonaviy pedagogik faoliyatda ajralmas vositaga aylanmoqda. Quyidagi takliflar ilgari suriladi:

1. Oliy ta'lim muassasalarida kutubxonalarni zamonaviy elektron resurslar bilan boyitish;
2. Pedagog va talabalar uchun axborot madaniyati bo'yicha treninglar o'tkazish;
3. Kutubxona va o'quv jarayoni integratsiyasini ta'minlash uchun elektron ta'lim platformalari bilan uyg'un ishlash tizimini yo'lga qo'yish.

Shunday qilib, kutubxona – bu pedagogik jarayonning bilim manbai, tadqiqot maydoni va metodik tayanchidir. Undan to'g'ri foydalanish ta'lim sifatining yuksalishiga xizmat qiladi.

Pedagogik faoliyatning samaradorligi bevosita o'qituvchining zamonaviy axborot resurslaridan foydalana olish darajasiga bog'liq. Axborot-kutubxona xizmatlari esa bu borada asosiy tayanch vosita bo'lib xizmat qiladi. Bugungi kunda kutubxonalarning faqat an'anaviy kitob saqlovchi muassasa emas, balki raqamli bilimlar, innovatsion yondashuvlar va ilmiy axborotlar manbai sifatida faoliyat yuritayotgani ta'lim sifatini oshirishga xizmat qilmoqda.

Tadqiqot natijalaridan kelib chiqib quyidagi xulosalarga kelindi:

1. **Axborot-kutubxona xizmatlari** pedagoglar uchun o'quv-uslubiy materiallar, zamonaviy adabiyotlar va ilmiy ma'lumotlar bilan ta'minlovchi muhim platformadir.
2. Elektron kutubxonalar, ma'lumotlar bazalari va raqamli resurslar ta'lim jarayonini takomillashtirishda katta imkoniyat yaratmoqda.
3. Pedagoglarning axborot madaniyatini oshirish va kutubxona xizmatlaridan samarali foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirish bugungi kunning dolzarb vazifasidir.
4. Kutubxona xodimlari va o'qituvchilar o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash, ta'lim dasturlariga mos elektron va bosma resurslarni tanlab olishda o'zaro aloqa tizimini rivojlantirish zarur.

Shunday qilib, pedagogik faoliyatda kutubxona xizmatlarini integratsiyalash ta'lim sifatining oshishiga, mustaqil o'qish madaniyatining shakllanishiga va uzluksiz kasbiy rivojlanish jarayonining jadallashishiga zamin yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdullaev, S.A. (2018). *Zamonaviy ta'lim tizimida axborot-kutubxona xizmatlari*. Toshkent: O'qituvchi.
2. Karimova, M.R. (2020). Pedagogik faoliyatda elektron kutubxonalar ro'li. *Pedagogika va axborot texnologiyalari jurnal*, 4(2), 45–52.

3. Ismoilova, G.S. (2019). Kutubxona va axborot xizmatlarining ta'lim jarayonidagi ahamiyati. *Oliy va o'rta maxsus ta'lim*, 3, 112–118.
4. Mirzaev, O.T. (2021). Axborot madaniyati va ta'lim. Toshkent: Fan va texnologiya.
5. Sultonova, N. (2017). Kutubxona xizmatlarini takomillashtirish masalalari. *Kutubxona ishlari*, 1(10), 23–28.
6. UNESCO. (2016). *Guidelines on Library Services in Education*. Paris: UNESCO Publishing.
7. Rasulov, J.A. (2019). Pedagogik faoliyatda zamonaviy axborot texnologiyalari. *Ta'lim va tarbiya*, 7(4), 34–39.
8. Tursunova, D.K. (2020). Elektron resurslar va kutubxona xizmatlari. Toshkent: Axborot.